

ÄLDRE PERSONERS SISTA ÅR I LIVET; VÅRDKONSUMTION OCH PLATS FÖR DÖDSFALL

Magdalena Andersson, Anna-Karin Edberg, Ingalill Rahm Hallberg

Allt fler äldre personer erhåller vård i hemmet vilket också skall vara en valmöjlighet för vård i livets slut. Vård i hemmet kan innebära att den äldre är omgiven av närstående under den sista tiden i livet vilket kan ha betydelse för den äldres livskvalitet. Intentionen att bedriva vård i livets slut i hemmet kan emellertid leda till upprepade sjukhusinläggningar och det i sin tur kan hindra att målen med vård i hemmet uppnås och en sämre livskvalitet för den äldre. Alternativet till vård i hemmet är särskilt boende med större tillgång till personal under dygnets alla timmar. Bristande resurser, i form av otillräcklig kompetens eller låg personaltäthet, i särskilt boende kan också minska möjligheten att erhålla avancerad vård i livets slut. Kunskap om var äldre personer avlider och om det sista levnadsåret med hänsyn till vårdkonsumtion kan ligga till grund för utveckling av vård i hemmet, särskilt palliativ vård. Syftet med studien var att jämföra vård och omsorg till äldre personer under det sista året i livet för de i särskilt boende respektive ordinärt boende. Vidare var syftet att undersöka var äldre personer avlider och faktorer som predicerar var personer avlider. Urvalet var 1206 personer 75 år och äldre (medelålder 87 år) som erhöll kommunal vård och omsorg under de sista tolv månaderna i livet. Urvalet hämtades från fem kommuner i Skåne som ingår i studien Gott Åldrande i Skåne (GÅS) (Lagergren et al 2004). Uppgifter om sjukhusinläggningar, kontakter med och besök i öppenvården hämtades från det patient administrativa systemet PASIS. Preliminära resultat visar att insatser enligt socialtjänstlagen ökade med åldern, 72.2% i åldersgrupp 75-79 år, 87.7% i åldersgrupp 80-84 år, 88.0% i åldersgrupp 85-89 år och 90.2 i åldersgrupp 90+. Däremot erhöll de yngre åldersgrupperna mer hjälp med IADL och PADL från familj och vänner än de äldre åldersgrupperna. Vidare visar resultatet att av dem i den äldsta gruppen hade 49.1% varit inlagda på sjukhus under det sista året i livet jämfört med 71.2% i den yngsta åldersgruppen, 71.7% i åldersgruppen 80-84 år och 64.5% i åldersgruppen 85-89 år. Således minskade andelen som varit inlagda på sjukhus med ökande ålder. Det fanns statistiska säkerställda skillnader mellan dem som bodde i ordinärt boende och dem i särskilt boende. De som bodde i ordinärt boende var yngre och hade i större utsträckning insatser enligt Hälso- och sjukvårdslagen, 80.6% i ordinärt boende hade varit inlagda på sjukhus under det sista året i livet jämfört med 49.3% av dem som bodde på särskilt boende. Fler personer som bodde i ordinärt boende avled på sjukhus (38%) jämfört med personer som bodde i särskilt boende (17%). Det var vanligare att man avled på sjukhus i de yngre åldersgrupperna; 34% i åldersgruppen 75-79 år, 35% i åldersgruppen 80-84 år och 26% i åldersgruppen jämfört med den allra äldsta åldersgruppen, 16%. Följaktligen visar resultaten att äldre personer i ordinärt boende hade större konsumtion av insatser enligt HSL av kommunen jämfört med äldre boende i särskilt boende. Dessutom visar resultaten att personer i ordinärt boende var oftare inlagda på sjukhus under det sista året i livet och dog även oftare på sjukhus jämfört med de som bodde på särskilt boende. Resultaten kan indikera otillräckliga resurser i hemmet vilket leder till av mer konsumtion av vård på sjukhus. Upprepade inläggningar på sjukhus och att slutligen avlida på sjukhus kan innebära sämre livskvalitet. Resultaten kan också innebära att äldre i särskilt boende inte får tillräcklig medicinsk vård och behandling.

Referens:

Lagergren, M., Fratiglioni, L, Hallberg, I R., Berglund, J., Elmståhl, S.Hagberg, B., Holst, G., Rennemark, M., Sjölund, B-M., Thorslund, M., Wiberg, I., Winblad, B.& Wimo, A. (2004). A longitudinal study integrating population, care and social services data – The Swedish National study on Aging and Care (SNAC). Aging Clinical and experimental research. 16(2):158-168.